

УДК 658.5

О.С. Передерєєва

здобувач
Макіївський економіко-гуманітарний інститут**ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ
ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

У статті розглянуто трактування категорій “потенціал підприємства”, “техніко-технологічний потенціал”. Проаналізовано їх структуру, сутність та значення для розвитку підприємств машинобудування, запропоновано визначення цих понять.

Ключові слова: потенціал, техніко-технологічний потенціал, економічна складова, промислові підприємства.

I. Вступ

У сучасних економічних умовах нестабільного ринку успішне функціонування підприємства можливе лише за чіткої організації управління виробництвом на основі показників підприємства.

Забезпечення конкурентоспроможності та реалізації конкурентних переваг промислових підприємств в умовах нестабільного ринку тісно пов'язане з процесами раціонального формування й ефективного використання потенціалу.

Таким чином, необхідно приділяти увагу внутрішнім можливостям, виявити резерви, які можна більш ефективно використовувати, шляхом оцінювання потенціалу підприємства в цілому та економічної складової техніко-технологічного потенціалу (далі – ТТП) зокрема. Перш за все, необхідно визначити чітко ці поняття.

II. Постановка завдання

Метою статті є обґрунтування визначення категорії “економічна складова техніко-технологічного потенціалу”, визначення його структури.

III. Результати

Потенціал (від лат. *potentia*) означає силу, джерело сили або можливість, яку можна використати для вирішення якого-небудь завдання, досягнення певної мети [4, с. 235].

За О.І. Олексюком, потенціал підприємства – максимально можлива сукупність активних і пасивних, явних і прихованих альтернатив (можливостей) якісного розвитку соціально-економічної системи підприємства у певному середовищі господарювання (ситуаційно-ринкова складова) з урахуванням ресурсних, структурно-функціональних, часових, соціокультурних та інших обмежень [6, с. 7].

Н.С. Краснокутська дає таке визначення: “Потенціал підприємства можна визначити як можливості системи ресурсів і компетенції підприємства створювати результат для

зацікавлених осіб за допомогою реалізації бізнес-процесів” [3].

У сучасних динамічних умовах ринкового господарювання орієнтація на традиційні переваги для планування стратегічного розвитку потенціалу підприємства може стати помилковою.

В економічній літературі наявні різні підходи до визначення структури потенціалу підприємства. Більшість дослідників розглядає ресурсну структуру потенціалу, однак з урахуванням у ньому різної кількості складових. В одному випадку до його складу рекомендовано включати тільки засоби праці; в другому – засоби праці і робочу силу; в третьому – засоби праці, робочу силу і природні ресурси, які застосовуються в процесі виробництва; у четвертому – засоби праці, робочу силу і предмети праці. Є й значно ширші поняття структури потенціалу підприємства, доповнені описами систем збирання, оброблення і використання інформації, досвіду господарювання, використовуваної енергії тощо. Необхідно зазначити, що навіть за збігу поглядів на структуру потенціалу підприємства ресурсний підхід не дає повної характеристики цього терміна. Особливий науковий інтерес викликають дослідження багатогранного аналізу структури потенціалу, де поряд з ресурсним розглядаються ще й інші аспекти структури, що дає повніше уявлення про його елементний склад [6, с. 3].

Об'єктні складові пов'язані з матеріально-речовинною та особовою формою потенціалу підприємства. Вони споживаються і відтворюються в тій чи іншій формі в процесі функціонування.

Потенціал підприємства складається із певних складових за їхніми функціями, а саме:

- виробничий потенціал;
- маркетинговий потенціал;
- інформаційний потенціал;
- техніко-технологічний потенціал;
- організаційний потенціал;

- соціальний потенціал;
- фінансовий потенціал [5].

Однак основою будь-якого потенціалу, особливо виробничого та, зокрема, техніко-технологічного, є фінансова (економічна) складова. Це пов'язано, насамперед, з тим, що промислове підприємство – економічний суб'єкт, і його головною метою є отримання прибутку.

Визначення наявного потенціалу, розроблення й застосування нових стратегій активізації його використання зумовлюють до посідання позиції лідера на ринку в умовах конкуренції й підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства.

ТТП відіграє значну роль для підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства, тому що без оцінювання і сформованого на його основі ефективного управління виробництвом неможливо одержати позитивний ефект від використання наявних ресурсів.

Техніко-технологічний потенціал підприємства реалізується безпосередньо у виробничому процесі і, поряд з кадровим потенціалом, є його основною частиною. Його використання покликане забезпечити належні матеріальні умови для здійснення господарської діяльності підприємства, збереження необхідного обсягу виробничих і товарних запасів, проведення транспортних, вантажно-розвантажувальних, фасувальних та інших операцій.

Неможливо розглядати технічний потенціал без технологічного, бо оновлення бази, автоматизація процесів та інші удосконалення обладнання не мають сенсу при використанні застарілої, неекономічної або неекологічної технології виробництва. Аналогічно щодо застосування новітніх розробок на морально або фізично зношеній техніці.

Однак, незважаючи на значущість цього питання, проблеми оцінювання й аналізу технічного та технологічного потенціалу економічного суб'єкта в сучасній економічній літературі розглянуто недостатньо.

Недостатньо вивченим на сьогодні залишається саме поняття техніко-технологічного потенціалу та його економічної складової.

Техніко-технологічний потенціал відображає здатність оперативно переорієнтувати виробничі потужності й налагодити економічно ефективне виробництво нових продуктів, які відповідають ринковим потребам. Ця складова характеризує відповідність матеріально-технічної й технологічної бази підприємства, наявність резервів або можливості їх швидкого одержання, гнучкість устаткування й технологій, оперативність роботи конструкторських і технологічних служб [2, с. 44].

За Ф.І. Євдокимовим, техніко-технологічний потенціал високотехнологічного підприємства визначається як максимальна здатність підприємства в цей час і в перспективі виробляти якісну продукцію інноваційного рівня [1].

Б.М. Мізюк пропонує вважати техніко-технологічний потенціал здатністю до технологічної оптимізації всього циклу виробництва, на нашу думку, що дуже однобічно [5].

Найбільш повне визначення подано у праці Н.В. Краснокутської. Техніко-технологічний потенціал відображає здатність оперативно переорієнтувати виробничі потужності і налагодити економічно ефективне виробництво нових продуктів, які відповідають ринковим потребам [3].

Проаналізувавши існуючі визначення технічного, технологічного та техніко-технологічного потенціалів, можна зробити висновок, що техніко-технологічний потенціал промислового підприємства – це резерви, виражені в невикористовуваних можливостях зростання й удосконалення виробництва, технологічного та технічного оснащення, рівні технології та технічної бази, за допомогою яких забезпечується збільшення доходів та оцінювання поточного і майбутнього стану з погляду можливості відтворення ресурсів, освоєння технологій, подальшого розвитку.

У табл. 1 подано складові техніко-технологічного потенціалу [7].

Таблиця 1

Техніко-технологічний потенціал і його складові

Складові техніко-технологічного потенціалу	Елементи структури продуктивних сил суспільства
Кадрова	Люди праці
Інформаційна	Знання, методи досліджень, інформація, програми обробки даних
Матеріально-технічна	Машини, устаткування, прилади й інструменти
Організаційна	Форми й методи організації праці з урахуванням дбайливого ставлення до природного середовища

З табл. 1 можна побачити, що структура ТТП складна, повинна враховувати не тільки технічне обладнання та існуючі технології з можливістю їх розвитку, а й людський фактор, кваліфікацію працівників як організо-

вана праця на підприємстві з урахуванням екологічних вимог. Однак у наведеному переліку відсутня дуже важлива частина – економічна. Вивчення цієї складової має велике значення через те, що природа по-

тенціалу має подвійний характер. З одного боку, це обладнання та технологія, з іншого – цінності матеріальні.

У сформованих умовах господарювання використовується підприємствами технологія повинна мати можливість здійснення множинної функції: по-перше, вона має забезпечувати процес виробництва, а по-друге, його вдосконалювати. Подвійність функції посідає в тому, що підприємство одночасно здійснює і господарську діяльність, тобто використовує наявні (діючі) технологічні можливості, і інноваційну, впроваджуючи очікувані (інноваційні) технологічні можливості, що сприяє підтримці його економічних переваг.

Розглядаючи техніко-технологічний потенціал підприємства, необхідно усвідомлювати, що він являє собою не просто узагальнену характеристику наукового й технічного розвитку, можливостей і ресурсів у розпорядженні підприємства для вирішення виробничих проблем, а більш складне системне утворення, що може бути параметризовано. Параметри цієї системи характеризують довгострокову її виживаність, а в цілому – організаційну ефективність. Визначення економічних параметрів системи означає виділення з безлічі змінних, що характеризують різні властивості й стани системи, тих, які мають безпосереднє значення для конкурентоспроможності та стабільного прибутку підприємств промисловості.

Для господарського утворення, що являє собою технологічно складну систему, яка має економічні переваги, такими параметрами можуть бути:

- стабільність переваг;
- структура технологій (співвідношення простих і складних);
- структура активів;
- структура капіталу.

Можна стверджувати, що невід’ємними компонентами системи економічних переваг з позицій технологічного підходу є технології якості, інноваційні технології й іміджеві технології поряд з управлінськими технологіями, організаційними технологіями, інформаційними технологіями, комунікаційними технологіями й технологіями безпеки.

IV. Висновки

Загальна ситуація сьогодні характеризується послабленням потенціалу, скороченням досліджень на стратегічно важливих напрямках розвитку, що призводить до зни-

ження конкурентоспроможності промислових підприємств.

У зв’язку з цим у міру загострення конкурентної боротьби на ринку товарів і послуг усе більшого значення набуває раціональне визначення і використання техніко-технологічного потенціалу як умови підвищення якості товару, що випускає підприємство, й здобуття конкурентної переваги.

Невідповідність технологій, обладнання сучасним вимогам виробництва, асортименту та якості продукції вимогам споживачів, високі витрати сировини та матеріалів свідчать про низький рівень управління потенціалом промислового підприємства. Таким чином, доцільно проводити дослідження у цьому напрямі.

Список використаної літератури

1. Євдокимов Ф.І. Оцінка техніко-технологічного потенціалу високотехнологічного підприємства / Ф.І. Євдокимов, В.Ф. Лисяков // Наукові видання ДонНТУ. Економічна серія. – 2005. – Вип. 97. – С. 25–30.
2. Коренков О.В. Управління потенціалом розвитку підприємств : монографія / О.В. Коренков. – К. : ГРОТ, 2004. – 289 с.
3. Краснокутська Н.С. Дефініція поняття “потенціал підприємства” в контексті розвитку мікроекономічної теорії / Н.С. Краснокутська // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету : науково-практичний журнал. – Київ, 2008. – № 5. – С. 54–64.
4. Локшина С.М. Краткий словарь иностранных слов / С.М. Локшина. – М. : Советская энциклопедия, 1968. – 309 с.
5. Мізюк Б.М. Потенціал підприємства: рушійні сили його формування та перетворення / Б.М. Мізюк // Економіка і управління. – 2001. – № 3. – С. 31–39.
6. Олексюк О.І. Управління потенціалом акціонерних товариств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація та управління підприємствами” / О.І. Олексюк. – К., 2001. – 20 с.
7. Савчук В.П. Финансовая диагностика предприятия как система поддержки принятия управленческих решений [Електронний ресурс] / В.П. Савчук // Management. Com.Ua. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/finance/fin051.html#top>.

Стаття надійшла до редакції 14 лютого 2012 р.

Передереева О.С. Исследование сущности экономической составляющей технико-технологического потенциала промышленных предприятий

В статье рассмотрено трактование категорий “потенциал предприятия”, “техно-технологический потенциал”. Проанализирована их структура, сущность и значение для развития предприятий машиностроения, предложено определение этих понятий.

Ключевые слова: потенциал, технико-технологический потенциал, экономическая составляющая, промышленные предприятия.

Peredereeva O. Research of essence economic constituent of технико-технологического potential industrial enterprises

Interpretation of categories of “potential of enterprise” is examined, “techniko-technological potential”. Their structure, essence and value are analyzed for development of enterprises of engineer, determination of these concepts is offered.

Key words: *potential, techniko-technological potential, economic constituent, industrial enterprises.*